

## "การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสาเหตุของการเกิด NPLs ของ SMEs : กรณีศึกษาภาคเหนือ"

จิรพรรณ โอฬารธนาเศรษฐ์

วสันต์ ยศสมแสน

สมหมาย ศิริธรรม

ศิริพร ศิริปัญญาวัฒน์

ส่วนวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ

พฤศจิกายน 2551

### บทคัดย่อ

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทางการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และในปัจจุบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ และนำไปสู่การกระจายรายได้และความเจริญสู่ทุกภูมิภาคของประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

การศึกษานี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ และได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ ยังได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อมาตรการทางการเงิน ขณะเดียวกันได้สอบถามมุมมองของสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางการเงินถึงนโยบายและข้อจำกัดในการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในส่วนสุดท้าย การศึกษานี้ได้นำเสนอแนวทางการลดอุปสรรคของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือสามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

\* คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณ คุณปรานทิพย์ บุศยศิริ และคุณประสพสุข พวงสาคร ผู้บริหาร สำนักงานภาคเหนือ ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร ที่ริเริ่มและผลักดันการศึกษานี้ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง รวมถึง ดร.พิชิต ภัทรวิมลพร คุณสุกัญญา ไตรวิชัย คุณประสงค์ วีระกาญจนพงษ์ ฝ่ายวิจัย และคุณอุษุกร ศิริโยธิน คุณนพพร มหารักษ์ชยะ สายนโยบายสถาบันการเงิน สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง นอกจากนี้ ขอขอบคุณ คุณสรสิทธิ์ สุนทรเกศ ผู้ช่วยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และคุณภักดี ทองส้ม ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล รวมถึง คุณพรชัย อนันตบุญทริก สายกำกับสถาบันการเงิน คุณรสริน โอสธานนท์กุล นักศึกษาปริญญาเอกจาก The University of Manchester และเจ้าหน้าที่ส่วนวิชาการ/ส่วนวิเคราะห์ธุรกิจการเงิน สำนักงานภาคเหนือ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ในการศึกษาอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณสำหรับทุกกำลังใจที่ช่วยสนับสนุนให้การศึกษานี้สำเร็จลงด้วยดี

## บทสรุปผู้บริหาร

### "การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสาเหตุของการเกิด NPLs ของ SMEs : กรณีศึกษาภาคเหนือ"

หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทางภาคใต้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมถือเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่และสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจในทุกภูมิภาคของประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

การศึกษานี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาแหล่งที่มาของเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ ตลอดจนมุมมองของสถาบันการเงินที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในที่สุด

สำหรับฐานข้อมูลที่ใช้ในการสังเกตแบบสอบถามได้มาจาก 2 แหล่ง คือ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และฐานข้อมูลลูกหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับตอบกลับและใช้ในการวิเคราะห์นั้น เป็นกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนทั้งสิ้น 396 ราย ซึ่งกระจายตัวในทุกประเภทธุรกิจ นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารของสถาบันการเงินในระดับเขตและภาคจำนวน 6 แห่งอีกด้วย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งอธิบายในรูปของร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐมิติ ได้อาศัยวิธีการวิเคราะห์ Logit Regression ในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า เงินทุนส่วนตัวถือเป็น Source of fund ที่สำคัญที่สุดของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ รองลงมาคือ เงินกู้จากสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ขณะที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีบทบาทค่อนข้างจำกัด ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญในการพิจารณาสินเชื่อ ทั้งนี้ การที่ผู้ประกอบการมีการใช้เงินทุนจากสถาบันการเงินน้อยมาก จากการสอบถามพบว่า ผู้ประกอบการกว่าร้อยละ 50 ประสบปัญหาและอุปสรรคการใช้บริการจากสถาบันการเงิน ซึ่งมีระดับที่มากน้อยแตกต่างกันไป โดยอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน เงื่อนไขในการกู้ยืมยุ่งยาก ใช้เวลาในการอนุมัตินาน และผู้ประกอบการมีหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอ

ในการศึกษานี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามการเข้าถึงแหล่งเงินทุนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มที่ 1** เป็นกลุ่มที่ขอกู้และกู้ได้ มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 42 และ **กลุ่มที่ 2** เป็นกลุ่มที่ขอกู้แต่ถูกปฏิเสธ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 17 ทั้งนี้ ลักษณะของกลุ่มที่ขอกู้ทั้งที่ได้และที่ถูกปฏิเสธนั้นพบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะที่คล้ายกัน แต่มีบางลักษณะที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงคือ กลุ่มที่ขอกู้และกู้ได้จะมีระยะเวลาดำเนินงานที่ยาวนานกว่ามียอดขายเพิ่มขึ้น ผลประกอบการดี ส่วนแบ่งการตลาดไม่ลดลง รวมทั้งมีอำนาจต่อรองกับลูกค้าและผู้ขายวัตถุดิบในระดับที่มากกว่ากลุ่มที่ขอกู้แต่ถูกปฏิเสธ นอกจากนี้ ใน **กลุ่มที่ 3** ซึ่งไม่ได้ขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเลยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 35 เนื่องจากเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกู้ เพราะไม่ต้องการเป็นหนี้และหนี้เดิมมีมากอยู่แล้ว และบางรายคิดว่าไม่สามารถกู้ได้ เพราะอาจไม่ได้รับอนุมัติให้สินเชื่อ ดังนั้น ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จึงใช้ทุนส่วนตัว หรือกู้ยืมจากญาติพี่น้องแทน

สำหรับปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินพบว่า ผู้ประกอบการที่ไม่มีระบบบัญชี ไม่มีแผนการตลาด รวมทั้งเคยมีประวัติเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และขาดสภาพคล่องทางการเงิน ล้วนแล้วแต่ทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลง ขณะที่ผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ส่วนปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือผิติดนัดชำระหนี้ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีผลประกอบการขาดทุนจะมีโอกาสที่ผิติดนัดชำระหนี้สูง ขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีสถานะเป็นบริษัทจำกัด มีโอกาสผิติดนัดชำระหนี้ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทจำกัดมีการทำงานที่เป็นระบบและแบ่งงานกันทำชัดเจน

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือยังได้แสดงความคิดเห็นด้านต่างๆ เช่น สถาบันการเงินควรลดความเข้มงวดในการพิจารณาสินเชื่อ โดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการชำระหนี้คืนมากกว่าที่จะคำนึงถึงหลักประกัน ภาครัฐควรส่งเสริมการขยายตลาดในต่างประเทศ พัฒนาเทคโนโลยีในประเทศ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านการจัดทำบัญชีและการบริหารจัดการ เป็นต้น รวมทั้งยังได้สอบถามความเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อมาตรการด้านการเงินที่ทางการให้การสนับสนุน เช่น สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่านสถาบันการเงิน (ยกเลิกแล้ว) กองทุนรวมทุนกับผู้ประกอบการ การระดมทุนในตลาด MAI การเพิ่มวงเงินค้ำประกัน เป็นต้น ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ทราบมาตรการที่ทางการออกมา และแม้จะมีผู้ประกอบการที่ทราบ แต่ก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว ดังนั้น ทางการควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการได้ทราบมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของสถาบันการเงินที่มีบทบาทในการสนับสนุนสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ นั้น ผู้บริหารมองว่า การให้สินเชื่อยังมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้นด้วย โดยกลยุทธ์ที่นำมาใช้จะเน้นกลยุทธ์ที่ไม่ใช่ราคามากขึ้น ทั้งนี้ เกิดเหตุในการพิจารณาสินเชื่อ สถาบันการเงินจะให้ความสำคัญกับความสามารถในการชำระหนี้มากกว่าคำนึงถึงหลักประกัน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารสถาบันการเงินมีความเห็นว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นระบบครอบครัว ซึ่งการทำงานยังไม่เป็นระบบ บางรายมีการทำงานการเงินขาดทุนเพื่อให้เสียภาษีต่ำ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่เพียงพอ ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคประการหนึ่งต่อการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน และการที่ผู้ประกอบการไม่จัดทำบัญชีหรือจัดทำไม่ได้ตามมาตรฐานก็จะทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในสถาบันการเงินยากขึ้น

ผลการศึกษาที่ได้นำมาเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. หน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนในการดำเนินธุรกิจ โดยมาตรการที่ออกมาควรมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน รวมทั้งมาตรการอื่นๆ ควรสอดคล้องกับขนาดและลำดับขั้นของการพัฒนาธุรกิจ เพื่อให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการในแต่ละกลุ่มให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ควรประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการของรัฐให้ทั่วถึง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญ และจูงใจให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจัดทำบัญชี/งบการเงิน
3. เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรของสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาสินเชื่อมากขึ้น
4. ฐานข้อมูลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีอยู่ควรพัฒนาให้ธนาคารพาณิชย์สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ
5. Fact finding ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับธนาคารแห่งประเทศไทยในการใช้ประกอบการจัดทำแผนแม่บททางการเงินต่อไป

## สารบัญ

	หน้า	
1	บทนำ	1
2	ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	2
3	ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อเศรษฐกิจภาคเหนือ	4
	3.1 นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	4
	3.2 ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจประเทศและภาคเหนือ	5
	3.3 โครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	6
	3.4 อุปสรรคโดยรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	7
4	การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	9
	4.1 แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	9
	4.2 ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงิน	10
	4.3 แหล่งที่มาของเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	12
	4.4 อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	13
	4.5 ปัจจัยกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	15
5	สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้	17
	5.1 สถานการณ์หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในส่วนของธนาคารพาณิชย์	17
	5.2 สถานการณ์หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	19
	5.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้	21
	5.4 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผิดนัดชำระหนี้ในภาคเหนือ	21
	5.5 ปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผิดนัดชำระหนี้ในภาคเหนือ	22
6	ความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	23
7	บทบาทของสถาบันการเงินที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	24
	7.1 การให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสถาบันการเงิน	24
	7.2 แนวโน้มการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสถาบันการเงินในปี 2551	25
	7.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารของสถาบันการเงินที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	25
8	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	26
9	สรุปและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป	26

## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	3
2 นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	4
3 สัดส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การส่งออก และการจ้างงาน ในช่วงปี 2545-2549	5
4 แหล่งที่มาของเงินทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ	13
5 อุปสรรคในการขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น	13
6 กลุ่มของการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	14
7 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้าถึงและไม่เข้าถึงแหล่งเงินทุน	14
8 ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	16
9 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในภาคเหนือ	16
10 จำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในไทย ตั้งแต่ปี 2540-2549	19
11 อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวมของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งแต่ปี 2546-2549	21
12 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นลูกหนี้ปกติและที่ผิดนัดชำระหนี้	22
13 ปัจจัยที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้	22
14 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ผิดนัดชำระหนี้ในภาคเหนือ	23
15 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อมาตรการทางด้านการเงิน	24

## สารบัญแนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	ลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	3
2	สัดส่วนการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามภาค	6
3	จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ ปี 2545-2549	6
4	สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามภาค	6
5	สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามลักษณะธุรกิจ เทียบปี 2545 และปี 2549	7
6	อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวม ตั้งแต่ปี 2540-2550	17
7	ปริมาณเงินให้สินเชื่อและสินเชื่อต่อคุณภาพของธนาคารพาณิชย์ ปี 2540-2550	18
8	การเปรียบเทียบอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวมของทั้งประเทศและภาคเหนือ ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2548 - ไตรมาส 4 ปี 2550	19
9	ปริมาณเงินให้สินเชื่อและสินเชื่อต่อคุณภาพของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งแต่ปี 2546-2549	20

## "การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสาเหตุของการเกิด NPLs ของ SMEs : กรณีศึกษาภาคเหนือ"

### 1. บทนำ

หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทางภาคใต้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน โดยในปัจจุบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยถือเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 40 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP<sup>1</sup>) อีกทั้งยังเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ของประเทศ อันนำไปสู่การกระจายรายได้และความเจริญสู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งรวมถึงภาคเหนือด้วย อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยอยู่ระหว่างประเทศที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนราคาถูก เช่น จีน และเวียดนาม กับประเทศที่เป็นผู้นำในการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง แรงงานมีทักษะและมีเทคโนโลยีการผลิตสูง เช่น ญี่ปุ่น ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน อีกทั้งมีความจำเป็นที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะต้องเร่งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนลดข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจลง

ทั้งนี้ ข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านการจัดการ ทางการเงิน และการผลิตที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี รวมถึงข้อจำกัดในการวางแผนธุรกิจ การแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูง และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเงินหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจ<sup>2</sup> แม้ว่าในปัจจุบันของทางการระดมทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ การออกหุ้นกู้ การออกหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ (Market for Alternative Investment : MAI) แต่ความสามารถในการระดมทุนผ่านช่องทางดังกล่าวยังคงค่อนข้างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอ

อย่างไรก็ดี แม้ทางการได้มีมาตรการและนโยบายต่างๆ ที่ช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการลดข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจ แต่จากรายงานวิจัยของสถาบันและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า ข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans : NPLs) ซึ่งเป็นข้อจำกัดหลักประการหนึ่งที่มีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบมากที่สุด และได้ส่งผลกระทบต่อผลประกอบการและการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมาก

บทความนี้จะเน้นศึกษาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ตลอดจนปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่ภาคเหนือด้วย ซึ่งผลจากการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการลดอุปสรรคของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือสามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อไป

<sup>1</sup> สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2550 และแนวโน้มปี 2551.

<sup>2</sup> ตูราเยลเย็ดเพิ่มเติมได้ที่ Cook, P. 2001.

<sup>3</sup> Levy, B. 1993. รายงานว่า ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของธุรกิจ และยังส่งผลกระทบต่อในด้านลบต่อผลประกอบการของกิจการอีกด้วย

สำหรับส่วนที่เหลืออีก 8 ส่วนของบทความ ประกอบด้วย **ส่วนที่ 2** ซึ่งกล่าวถึงข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนที่จะนำเสนอความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อเศรษฐกิจของทั้งประเทศและภาคเหนือ โครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านต่างๆ ใน**ส่วนที่ 3**

**ส่วนที่ 4** เน้นศึกษาปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งศึกษาแหล่งที่มาของเงินทุนที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้เป็นเงินทุนในการก่อตั้งและในการดำเนินธุรกิจ และศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของสถาบันการเงิน สำหรับ**ส่วนที่ 5** กล่าวถึงสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธุรกิจด้วย ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้เป็นการศึกษาโดยการสอบถามผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเฉพาะพื้นที่ในเขตภาคเหนือรวม 17 จังหวัด ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มคือ กิจการการผลิต กิจการการค้า และกิจการบริการ ใน**ส่วนที่ 6** เป็นการแสดงความความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเงิน การตลาด การจัดการ และเทคโนโลยี รวมถึงความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของภาครัฐ

ทั้งนี้ ในส่วนที่ 4-6 นั้น เป็นการศึกษาทางด้านผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมว่ามีปัญหาอย่างไรในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และมีปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือไม่ แต่ใน**ส่วนที่ 7** เป็นการศึกษาในมุมมองของสถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางการเงินว่ามีนโยบาย และข้อจำกัดในการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือไม่อย่างไร และใน**ส่วนที่ 8** เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือต่อไป นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะ สำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป ในส่วนสุดท้ายอีกด้วย

## 2. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษามาจากแบบสอบถาม<sup>4</sup> ซึ่งส่งไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่ภาคเหนือรวม 17 จังหวัด จำนวน 5,713 ราย<sup>5</sup> โดยแยกเป็นลูกหนี้ปกติจำนวน 3,879 ราย และลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวน 1,834 ราย ซึ่งได้รับการตอบกลับและเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ 396 ราย แบ่งเป็นลูกหนี้ปกติจำนวน 281 ราย และลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวน 115 ราย (รายละเอียดในตารางที่ 1) โดยมีการกระจายตัวของข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งการกระจายจังหวัด ประเภทธุรกิจ สถานะกิจการ และสินทรัพย์ถาวรไม่รวมที่ดิน (รายละเอียดในแผนภาพที่ 1)

<sup>4</sup> ส่งแบบสอบถามช่วงครึ่งหลังปี 2550

<sup>5</sup> รายชื่อผู้ประกอบการได้มาจาก 2 แหล่ง คือ 1) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สำหรับฐานข้อมูลผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นลูกหนี้ปกติ และ 2) ธนาคารแห่งประเทศไทย สำหรับฐานข้อมูลผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้



### 3. ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อเศรษฐกิจภาคเหนือ

ในส่วนที่ 3 นี้ จะศึกษาถึงความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อเศรษฐกิจในระดับประเทศและภาคเหนือ โครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในด้านต่างๆ และก่อนที่จะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ข้างต้น จะขอกล่าวถึงนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

#### 3.1 นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่จะนิยามวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากจำนวนการจ้างงาน มูลค่าสินทรัพย์ถาวร ยอดขาย และ Turnover

สำหรับประเทศไทย หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 รัฐบาลได้เริ่มออกนโยบายและมาตรการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และเล็งเห็นความสำคัญในการกำหนดนิยามวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อความชัดเจนในการแบ่งแยกประเภทธุรกิจ และเพื่อกำหนดกรอบนโยบายที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ดังนั้น ในเดือนกันยายน ปี 2545 กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้นิยามวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเป็นทางการ โดยถือเอาจำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวรซึ่งไม่รวมที่ดิน แล้วแต่จำนวนใดจะน้อยกว่า (รายละเอียดตามตารางที่ 2) เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ ได้แยกประเภทของกิจการครอบคลุม 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตใน
  - ภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing)
  - ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing)
  - เหมืองแร่ (Mining)
2. กิจการการค้า (Trading Sector) ประกอบด้วย
  - การค้าส่ง (Wholesale)
  - การค้าปลีก (Retail)
3. กิจการบริการ (Service Sector)

ตารางที่ 2 นิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ลักษณะธุรกิจ	จำนวนการจ้างแรงงาน (คน)		จำนวนทรัพย์สินถาวร (ล้านบาท)	
	ขนาดย่อม	ขนาดกลาง	ขนาดย่อม	ขนาดกลาง
กิจการการผลิต	ไม่เกิน 50	51-200	ไม่เกิน 50	51-200
กิจการค้าส่ง	ไม่เกิน 25	26-50	ไม่เกิน 50	51-100
กิจการค้าปลีก	ไม่เกิน 15	16-30	ไม่เกิน 30	31-60
กิจการบริการ	ไม่เกิน 50	51-200	ไม่เกิน 50	51-200

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

### 3.2 ความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อเศรษฐกิจประเทศและภาคเหนือ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยและเศรษฐกิจภูมิภาค โดยในช่วงปี 2545-2549 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสัดส่วนเฉลี่ยถึงร้อยละ 39.8 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และในปี 2549 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.8 (ณ ราคาคงที่) เทียบกับอัตราการเจริญเติบโตของประเทศ ซึ่งขยายตัวที่ร้อยละ 5.0 นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังมีความสำคัญต่อการส่งออก กล่าวคือ ในช่วงปี 2545-2549 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยกว่าร้อยละ 34.5 ของมูลค่าการส่งออกรวมทั้งประเทศ และยังมีความสำคัญต่อการจ้างงานอีกด้วย โดยก่อให้เกิดการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเฉลี่ยในช่วงปี 2545-2549 ร้อยละ 71.5 ของการจ้างงานนอกภาคเกษตร

**ตารางที่ 3 สัดส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การส่งออก และการจ้างงาน ในช่วงปี 2545-2549**

(หน่วย : ร้อยละ)	2545	2546	2547	2548	2549	2545-49
ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	41.3	39.8	39.8	39.4	38.9	39.8
ของการส่งออก	38.2	45.5	30.2	29.7	29.1	34.5
ของการจ้างงาน	69	61	75.4	75.4	76.7	71.5

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

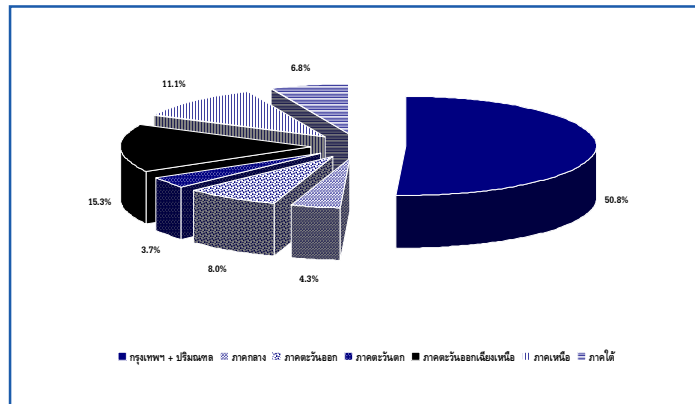
สำหรับในภาคเหนือ<sup>6</sup> วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อภาคเหนือไม่น้อยไปกว่าประเทศ โดยนับเป็นจุดเริ่มต้นของผู้ประกอบการรายใหม่ที่สนใจลงทุนทำธุรกิจ เนื่องจากใช้เงินทุนและมีความเสี่ยงน้อยกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ ดังนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงถือเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างผู้ประกอบการในภาคเหนือ อันจะมีส่วนช่วยสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาวได้<sup>7</sup> และเนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเน้นการจ้างงานในท้องถิ่น จึงนับว่ามีส่วนช่วยผลักดันให้มีการกระจายรายได้มากขึ้นและเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่<sup>8</sup> ของภาค ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า ในปี 2549 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 9 แสนราย หรือคิดเป็นร้อยละ 90.9 ของการจ้างงานนอกภาคเกษตรในภาคเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 11.1 ของการจ้างงานรวมในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งประเทศ (ตามแผนภาพที่ 2) ทั้งนี้ การจ้างงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานในภาคการผลิตถึงร้อยละ 37.7 รองลงมาคือ การจ้างงานในภาคการค้าและภาคบริการ ร้อยละ 34.4 และร้อยละ 28.0 ตามลำดับ

<sup>6</sup> ภาคเหนือ ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี

<sup>7</sup> อำนวยาง แดงเรือ. 2537.

<sup>8</sup> สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย. 2533.

แผนภาพที่ 2 สัดส่วนการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามภาค



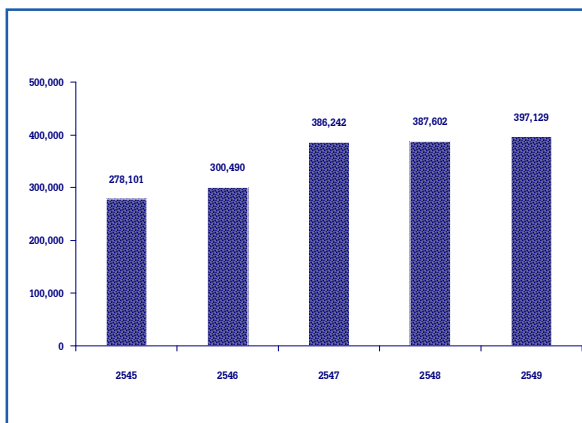
ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

นอกจากความสำคัญในแง่ของการจ้างงานในภาคแล้ว การประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มักใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อการผลิต ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรในท้องถิ่นได้ อีกทั้งแนวโน้มของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ นั้น หากสามารถพัฒนาศักยภาพโดยการเพิ่มมูลค่าผลผลิต และขยายตลาดจากท้องถิ่นไปสู่ตลาดต่างประเทศก็จะช่วยให้มีรายได้จากต่างประเทศไหลเข้าสู่ภูมิภาคได้มากขึ้น

### 3.3 โครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

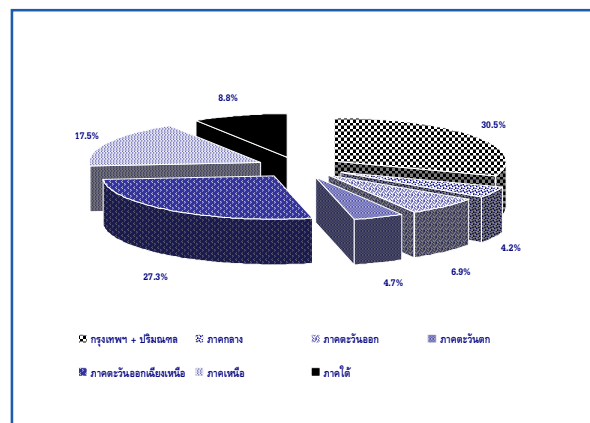
จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2549 ภาคเหนือมีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งสิ้น 397,129 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2545 กว่า 1 แสนราย และมีสัดส่วนร้อยละ 17.5 ของจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งประเทศ หรือมากเป็นอันดับ 3 รองจากกรุงเทพฯและปริมณฑล และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แผนภาพที่ 3-4) โดยจังหวัดที่มีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากที่สุด คือ จังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ และเชียงราย ซึ่งรวมกันแล้วมีสัดส่วนเกือบร้อยละ 40 ของจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

แผนภาพที่ 3 จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือปี 2545-2549



ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

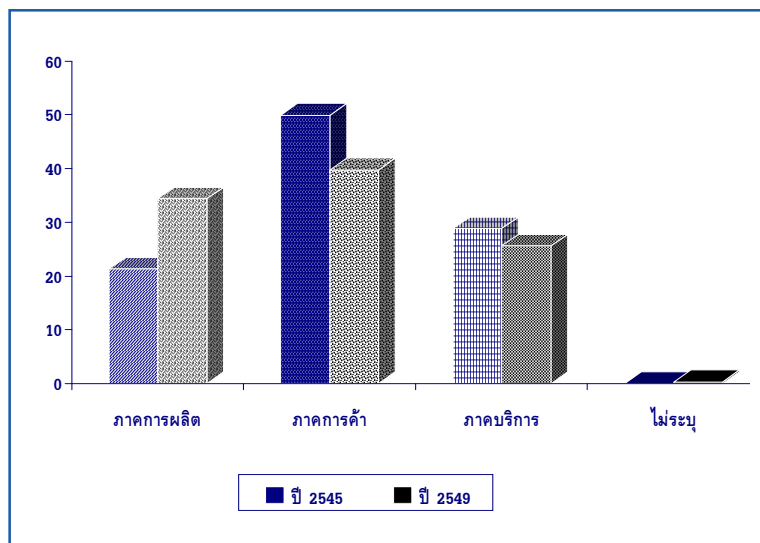
แผนภาพที่ 4 สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามภาค



ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

หากพิจารณาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือตามลักษณะธุรกิจ พบว่า ในปี 2549 โครงสร้างธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากปี 2545 ค่อนข้างมากคือ สัดส่วนภาคการค้าลดลง โดยเฉพาะภาคการค้าปลีก ขณะที่สัดส่วนภาคการผลิตกลับเพิ่มขึ้นมาก ทั้งนี้ วิสาหกิจในภาคการผลิตเกือบร้อยละ 70 อยู่ในภาคเหนือตอนบน<sup>9</sup> และประมาณร้อยละ 50 ของภาคการค้าและภาคบริการอยู่ในภาคเหนือตอนบนเช่นกัน

**แผนภาพที่ 5 สัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม : แยกตามลักษณะธุรกิจ เทียบปี 2545 และปี 2549**



ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

### 3.4 อุปสรรคโดยรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แม้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจไทย แต่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงประสบปัญหาต่างๆ และต้องการความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน ซึ่งจากงานการศึกษาและวิจัยในต่างประเทศพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมองว่า ปัญหาต่างๆ ที่กิจการประสบส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาทางการเงิน การตลาด ภาษี แรงงาน และนโยบายของรัฐ มากกว่าปัจจัยภายใน<sup>10</sup> เช่น ปัญหาด้านตัวผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนาคารโลกปี 2543 ที่พบว่า ปัญหาอันดับต้นๆ ที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศเอเชียแปซิฟิกประสบ ได้แก่ ปัญหาในด้านภาษีและข้อก้ำจัดทางกฎหมาย ปัญหาความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ และปัญหาทางการเงิน ส่วนประเทศในแถบทวีปแอฟริกา ปัญหาหลักจะเป็นปัญหาทางการเงิน การคอร์รัปชัน การตลาด และสาธารณูปโภค ในขณะที่รายงานวิจัยเขตสหภาพยุโรปเศรษฐกิจปี 2545 พบว่า ปัญหาที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งคือ ปัญหาเรื่องของการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ รองลงมาคือ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และความต้องการทางการตลาด

<sup>9</sup> ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน และลำปาง

<sup>10</sup> Bannock, G. 2005. เห็นว่าปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และส่งผลกระทบต่อในระยะยาว

สำหรับในประเทศไทย เมื่อปี 2547 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจปัญหาที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบ ซึ่งพบว่า ปัญหาด้านเทคโนโลยี การจัดการธุรกิจ และปัญหาด้านการเงิน เป็นปัญหาหลักและเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่มีขนาดเล็ก นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัญหาด้านการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดช่องทางด้านการตลาด การลงทุนในการวิจัยและค้นคว้าทางการตลาดน้อย และขาดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย

สำหรับรายละเอียดปัญหาที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยเผชิญอยู่มีดังนี้

1. ปัญหาด้านการเงิน : เป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เผชิญอยู่ โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งไม่สามารถระดมทุนผ่านตลาดทุนได้ เนื่องจากขาดระบบการบริหารจัดการและระบบบัญชีที่ดี ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถกู้ยืมผ่านสถาบันการเงินได้ เนื่องจากขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการขอสินเชื่อ และมีประวัติหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น

2. ปัญหาด้านการตลาด : วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยมากมักประสบปัญหาด้านการตลาด ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ในการพัฒนาช่องทางทางการตลาด และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง อีกทั้งการศึกษาความต้องการทางการตลาดจากผู้บริโภคยังมีอย่างจำกัด

3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี : ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ยังใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม ไม่ซับซ้อน เนื่องจากมีเงินลงทุนต่ำ จึงทำให้มีความสามารถเชิงเทคโนโลยีและการดัดแปลงเทคโนโลยีน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและต่อเนื่องไปถึงความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดอีกด้วย

4. ปัญหาด้านแรงงาน : วิสาหกิจมีการใช้แรงงานที่มีพื้นฐานการศึกษาน้อย มีการโยกย้ายแรงงานในระดับสูง ทำให้การพัฒนาแรงงานไม่มีความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าและประสิทธิภาพการผลิต<sup>11</sup> ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านแรงงาน รวมถึงค่าจ้างและแรงงานที่มีฝีมือ ตลอดจนปัญหาแรงงานขาดความรับผิดชอบ

5. ปัญหาด้านตัวผู้ประกอบการ : ผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยมีความรู้ในการประกอบธุรกิจค่อนข้างจำกัด ทั้งด้านการจัดการ การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

6. ปัญหาด้านการจัดหาวัตถุดิบ : โดยมากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักไม่มีอำนาจต่อรองในการจัดหาวัตถุดิบ ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง รวมถึงคุณภาพของวัตถุดิบไม่ได้มาตรฐาน

7. ปัญหาด้านการจัดการ : วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่เป็นธุรกิจครอบครัว และไม่มีการจัดการที่เป็นระบบและชัดเจน

8. ปัญหาการขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ : แหล่งที่ตั้งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกระจายอยู่ทั่วทุกส่วนของประเทศ จึงเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขอรับบริการความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ปัญหาทางการเงินถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักที่สำคัญประการหนึ่งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจากการสำรวจผู้ประกอบการใน 80 ประเทศทั่วโลกในปี 2542 และปี 2543 ของธนาคารโลกทั้งในประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา<sup>12</sup> ในประเด็นปัญหาทางการเงินที่ธุรกิจ

<sup>11</sup> สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย (พ.ศ. 2545-2549)

<sup>12</sup> Beck, T. et al. 2004..

ในประเทศนั้นๆ ประสบอยู่ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของกิจการพบว่า ความรุนแรงของปัญหาทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสูงกว่าที่กิจการขนาดใหญ่ประสบ และความรุนแรงของปัญหาทางการเงินจะลดลงเมื่ออายุของกิจการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ กิจการในภาคเกษตรและการก่อสร้างจะประสบความรุนแรงของปัญหาทางการเงินสูงกว่ากิจการในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ โดยปัญหาทางการเงินที่สำคัญคือ มากกว่าร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างระบุว่า อัตราดอกเบี้ยสูงเป็นปัญหาสำคัญที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะยาว นอกจากนี้ ปัญหาที่ผู้ให้กู้ต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมสูงก็เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเช่นกัน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าของ Gine and Townsend (2001)<sup>13</sup> พบว่า การลงทุนประกอบธุรกิจของครัวเรือนเป็นผลมาจากความมั่งคั่ง (wealth) ส่วนบุคคลมากกว่าการลงทุนในการเพิ่มมูลค่าการผลิต นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่าการพัฒนาและปรับปรุงบทบาททางการเงินของประเทศไทย ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศสูงขึ้น

#### 4. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

จากส่วนที่ 3 ได้ทราบแล้วว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ในหลายๆ ด้าน แต่อุปสรรคที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้หรือเข้าถึงได้ยาก ดังนั้น ในส่วนที่ 4 นี้จะเน้นศึกษาถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจ ทั้งในแง่เงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจมาจากแหล่งใด มีอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือไม่ และปัจจัยอะไรที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะลึกในกรณีของภาคเหนือ เพื่อหาแนวทางในการลดอุปสรรคของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

##### 4.1 แหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เงินทุนนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของการประกอบธุรกิจทุกประเภท ซึ่งรวมถึงการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งที่เป็นเงินทุนสำหรับเริ่มต้นกิจการ เงินทุนหมุนเวียน และเงินทุนในการขยายกิจการ โดยแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้น หากพิจารณาตามแหล่งที่มาของเงินทุน แบ่งได้เป็น 1) แหล่งเงินทุนภายในกิจการ เช่น เงินทุนของเจ้าของ และกำไรสะสม เป็นต้น และ 2) แหล่งเงินทุนภายนอกกิจการ เช่น การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ญาติพี่น้อง เพื่อน เงินทุนนอกระบบ และการรวมทุนกับพันธมิตรทางธุรกิจ แต่หากพิจารณาตามลักษณะของเงินทุน แบ่งได้เป็น 1) เงินทุนจากการก่อหนี้ (Debt Financing) ซึ่งเป็นเงินทุนที่ได้จากการกู้ยืมจากบุคคลหรือแหล่งเงิน โดยผู้ให้กู้ยืมมีสถานะเป็นเจ้าของ และ 2) เงินทุนจากส่วนทุนหรือเงินทุนส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Financing)<sup>14</sup> ซึ่งเป็นเงินทุนที่ได้มาจากค่าหุ้นในกิจการ สำหรับงานวิจัยต่างๆ ได้แบ่งแหล่งเงินทุนหลักๆ ที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้ในการดำเนินธุรกิจ 8 แหล่งด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

<sup>13</sup> Gine, X. and R. Townsend. 2001.

<sup>14</sup> ศศิ คล่องพยาบาล. 2549. เจ้าของเงินหรือผู้ถือหุ้นมีสถานะเป็นเจ้าของ ซึ่งมีสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการ และได้ผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลเมื่อกิจการมีกำไร

1. บุคคล : เช่น เงินทุนส่วนตัว เงินทุนจากพ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อนฝูง ถือเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญ โดยเฉพาะการเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อเริ่มต้นธุรกิจ อย่างไรก็ตาม แหล่งเงินทุนจากบุคคลดังกล่าวมักมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาดเงินลงทุนซึ่งทำให้เมื่อดำเนินกิจการไปได้ช่วงหนึ่งอาจมีความจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนอื่นๆเพิ่มเติม
2. สถาบันการเงิน : ทั้งที่เป็นธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจ บริษัทเงินทุน และผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลนั้น ถือเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และแม้แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินจะเป็นแหล่งเงินสำคัญในการดำเนินธุรกิจ แต่วิสาหกิจจำนวนมากไม่น้อยที่ยังคงมีข้อจำกัดในการกู้ยืมจากสถาบันการเงินอยู่
3. พันธมิตรธุรกิจ : เป็นแหล่งเงินทุนในลักษณะของการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนหรือเจ้าของกิจการร่วมกัน อาจเป็นในรูปแบบ Strategic Partner เพื่อความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจร่วมกัน เช่น ระหว่างผู้ชายวัตถุดิบกับผู้ผลิตสินค้า
4. กองทุนร่วมลงทุน (Venture Capital) : เป็นแหล่งเงินทุนอีกรูปแบบหนึ่งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น กองทุนร่วมลงทุนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกองทุนร่วมเพื่อร่วมลงทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยลักษณะของการร่วมทุนจะเป็นการเข้าไปถือหุ้นในกิจการด้วยการซื้อหุ้นเพิ่มทุน และมีระยะเวลาการลงทุนที่ชัดเจน และเมื่อครบกำหนดผู้ประกอบการจะต้องซื้อหุ้นในส่วนนี้คืนตามมูลค่าทางบัญชี หรือซื้อคืนในราคาตลาดกรณีที่เป็นธุรกิจจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
5. Market for Alternative Investment (MAI) : เริ่มเปิดดำเนินการในปี 2542 เพื่อเพิ่มช่องทางในการระดมทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งการระดมเงินทุนจากแหล่งนี้จะมีต้นทุนต่ำกว่าการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน
6. หน่วยงานของรัฐ : แหล่งเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐจะมี 2 ลักษณะทั้งส่วนที่เป็นเงินกู้และเงินทุนของธุรกิจ ในส่วนของเงินกู้จะมีลักษณะพิเศษคือเป็นเงินกู้ออกเบี้ยต่ำหรือเงินกู้อุดดอกเบี้ย เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่วิสาหกิจขนาดย่อมโดยมีตัวสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการประกอบวิสาหกิจขนาดย่อมเป็นประกันของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจขนาดย่อมให้มีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น
7. กองทุนเงินกู้ที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐ : เป็นแหล่งเงินกู้ที่มีขนาดวงเงินค่อนข้างจำกัด เช่น เงินกองทุนหมู่บ้าน จึงอาจเหมาะสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่ใช้เงินทุนเริ่มต้นไม่มาก หรือใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน
8. แหล่งอื่นๆ : เช่น สินเชื่อการค้า แหล่งทุนชุมชน (กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ เป็นต้น) และนายทุน นอกกระบบ

#### 4.2 ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงิน

จากที่ได้กล่าวข้างต้น แหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินนับเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญแหล่งหนึ่ง เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากไม่น้อยที่มีเงินทุนของตนเองไม่เพียงพอที่จะใช้ดำเนินธุรกิจได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายนอก โดยเฉพาะสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยงานวิจัยในต่างประเทศได้กล่าวถึงปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

ปัญหาแรก : วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีต้นทุนในการขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆสูงกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากการจัดการทางการเงินที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและชัดเจนเท่าที่ควร โดยการ

วิจัยของ Uzzi (1999)<sup>15</sup> ที่ศึกษาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่อยู่ในภาคการเกษตรพบว่า กิจกรรมที่มีขนาดใหญ่จะมีต้นทุนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือมีต้นทุนในการกู้ยืมต่ำกว่ากิจกรรมที่มีขนาดเล็ก

ปัญหาที่ 2 : ข้อมูลทางการเงิน<sup>16</sup> ถือว่าเป็นตัวชี้วัดฐานะทางการเงินของกิจการ และเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการอนุมัติสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนี้พบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักไม่มีการจัดทำข้อมูลทางการเงินย้อนหลัง ทำให้การพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากเล็งเห็นว่ามีความเสี่ยงสูงในการที่จะอนุมัติสินเชื่อให้แก่ธุรกิจดังกล่าว<sup>17</sup>

ปัญหาที่ 3 : นโยบายการเงินที่เข้มงวดส่งผลต่อการอนุมัติสินเชื่อ โดยกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ มีความเข้มงวดมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการจำกัดปริมาณสินเชื่อหรือการตั้งคุณสมบัติของผู้ที่ค่อนข้างสูง ทำให้มองว่าเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Bougheas, Mizen and Yalcin (2004)<sup>18</sup> พบว่า กิจกรรมขนาดเล็กที่มีความเสี่ยงสูง และเป็นกิจการที่เปิดดำเนินการมาได้ไม่นาน จะได้รับผลกระทบจากความเข้มงวดของนโยบายการเงินมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ที่มีความเสี่ยงน้อยกว่า และเป็นกิจการที่ดำเนินการมานานแล้ว

ปัญหาสุดท้าย : อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ ได้รวมความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในกรณีนี้ที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบปัญหาการชำระหนี้หรือปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไว้ด้วย หากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ กำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สูง อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถชำระเงินคืนได้จนเกิดปัญหาเรื่องจริง อันนำไปสู่ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในเวลาต่อมาได้<sup>19</sup>

จากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในกรณีต่างประเทศนั้น เห็นได้ว่า ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนถือเป็นปัญหาหลักของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งอาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจและผลประกอบการของธุรกิจได้ ในส่วนของผลการศึกษาในประเทศไทยนั้น จากรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2547 ที่สำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งสถาบันการเงินเกี่ยวกับปัญหาทางการเงิน พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาทางการเงินจากทั้งในส่วนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และในส่วนของสถาบันการเงินในประเทศไทยนั้นสอดคล้องกันคือ ปัจจัยสำคัญที่จำกัดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคือ การมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการยื่นขอสินเชื่อ และกิจการใดที่ยื่นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง กิจการนั้นก็ได้รับอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่ากิจการที่ยื่นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าน้อย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ขอสินเชื่อไม่สามารถชำระคืนหนี้ได้<sup>20</sup> เมื่อเป็นเช่นนี้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินก็จะพิจารณามุ่งติสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีมูลค่าสินทรัพย์เพียงพอหรือตรงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การขาดข้อมูลทางการเงิน การไม่มีแผนธุรกิจที่ชัดเจน กระบวนการในการยื่นขอสินเชื่อที่ยุ่งยากและซับซ้อน รวมถึงปัญหาการขาดแคลนความรู้ความชำนาญในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนการเคยมีประวัติหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ล้วนแล้ว

15 Uzzi, B. 1999.  
 16 ข้อมูลทางการเงินของผู้กู้ ได้มาจากการจัดทำบัญชี ซึ่งอาจรวมไปถึง Balance Sheet, Income Statement, ROI เป็นต้น  
 17 Levy, B. 1993.  
 18 Bougheas, S., P. Mizen, and C. Yalcin. 2004.  
 19 Saito, K.A. and D.P. Villanueva. 1981.  
 20 Rand, J. 2007.

แต่ส่งผลต่อการพิจารณาปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก และจากรายงานการวิจัยของอำนาจ<sup>21</sup> ในปี 2537 พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้น เนื่องจากผู้ประกอบการมีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำงานมานาน และเคยทำงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางอุตสาหกรรมมาก่อน ซึ่งส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์มั่นใจและคาดหวังว่าผู้ประกอบการจะสามารถดำเนินธุรกิจไปได้ด้วยดี และมีความสามารถที่จะชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า แหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจมีหลายแหล่ง และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากสถาบันการเงินซึ่งนับว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญแหล่งหนึ่ง ดังนั้นในลำดับถัดไปจะได้ศึกษาถึงแหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และอุปสรรคของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินในกรณีของภาคเหนือ

#### 4.3 แหล่งที่มาของเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

จากการสำรวจผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ โดยจำแนกเงินทุนที่ใช้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ เงินทุนเมื่อเริ่มต้นกิจการ (Starting Capital) และเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital) พบว่า เงินทุนส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญในการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (มากกว่าร้อยละ 50 ของแหล่งเงินทุนรวม) ทั้งที่ใช้เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนเมื่อเริ่มต้นกิจการและเงินทุนหมุนเวียน รองลงมาคือแหล่งเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ ขณะที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจยังมีบทบาทที่ค่อนข้างจำกัด (รายละเอียดในตารางที่ 4) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถาบันการเงินเฉพาะกิจขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญในการพิจารณาสินเชื่อ รวมทั้งกระบวนการพิจารณาสินเชื่อล่าช้า โดยบางแห่งใช้เวลากว่า 45 วัน

อย่างไรก็ดี ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทในการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน (มีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 4 ของแหล่งเงินทุนหมุนเวียนรวม) มากกว่าการเป็นแหล่งเงินทุนเมื่อเริ่มกิจการ (มีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของแหล่งเงินทุนเมื่อเริ่มกิจการรวม) เนื่องจากในการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์จะให้ความสำคัญกับ cash flow ของกิจการ

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาแหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในอดีตที่พบว่า แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเริ่มกิจการมาจากเงินทุนภายในกิจการในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 96.6 ขณะที่ใช้แหล่งเงินทุนจากภายนอกกิจการเพียงร้อยละ 3.4 เท่านั้น<sup>22</sup> และเป็นที่น่าสังเกตว่าแหล่งเงินทุนภายนอกกิจการส่วนใหญ่มาจากครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อน เป็นต้น เช่นเดียวกับกรณีของแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจการ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากแหล่งเงินทุนภายในกิจการมากถึงร้อยละ 70 ของแหล่งเงินทุนทั้งหมด<sup>23</sup>

21 อำนาจ แดงเรือ. 2537.

22 Rozental, A.A. 1970.

23 Sanguanruang, S. 1978.

**ตารางที่ 4 แหล่งที่มาของเงินทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ**

(หน่วย : ร้อยละ)

เงินทุนเริ่มต้นกิจการ	เงินทุนส่วนตัวและผู้ร่วมทุน	63	- เงินทุนส่วนตัว - หุ้นส่วน - ผู้ร่วมทุน	42 20 1
	เงินทุนในระบบ	27	- ธนาคารพาณิชย์ - สถาบันการเงินเฉพาะกิจ - สินเชื่อส่วนบุคคล	22 5 0
	แหล่งอื่นๆ	10	- ญาติพี่น้อง - ทุนเอกรระบบ - อื่นๆ	3 2 5
เงินทุนดำเนินกิจการ	เงินทุนส่วนตัวและผู้ร่วมทุน	51	- เงินทุนส่วนตัว - หุ้นส่วน - ผู้ร่วมทุน	30 17 4
	เงินทุนในระบบ	34	- ธนาคารพาณิชย์ - สถาบันการเงินเฉพาะกิจ - สินเชื่อส่วนบุคคล	26 7 1
	แหล่งอื่นๆ	15	- ญาติพี่น้อง - ทุนเอกรระบบ - อื่นๆ	4 2 9

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

**4.4 อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ**

จากการสอบถามผู้ประกอบการที่พึ่งพาแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินว่า ท่านประสบอุปสรรคในการขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นหรือไม่ ผู้ประกอบการกว่าร้อยละ 50 ประสบอุปสรรคเล็กน้อยถึงมาก ในการขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น (ตารางที่ 5) โดยอุปสรรคที่สำคัญ คือ 1) ธนาคารเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ 2) เงื่อนไขการกู้ยืมยุ่งยาก และ 3) การขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน

**ตารางที่ 5 อุปสรรคในการขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น**

ระดับของอุปสรรค	ไม่มีอุปสรรค	น้อย	ปานกลาง	มาก	ไม่ตอบ
จำนวน (ร้อยละ)	37.6	16.9	16.4	23.2	5.8

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ มีทั้งที่ประสบปัญหาในระดับมากน้อยที่แตกต่างกัน และที่ไม่ประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเลย จึงน่าสนใจว่า กลุ่มที่ไม่ประสบปัญหาในการขอกู้มีลักษณะเช่นใด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น และกลุ่มที่ประสบปัญหาในการขอกู้มีสาเหตุหรือข้อจำกัดประการใด ซึ่งในการศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ตามลักษณะของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ดังนี้ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ และกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มที่ไม่ได้ขอกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มแรกซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้นมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 41.7 ส่วนกลุ่มที่ 2 ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีเพียงร้อยละ 17.2 อย่างไรก็ตาม มีผู้ประกอบการถึงร้อยละ 34.8 ที่ไม่ได้ขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น (รายละเอียดในตารางที่ 6)

**ตารางที่ 6 กลุ่มของการเข้าถึงแหล่งเงินทุน**

กลุ่มที่	ลักษณะการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	จำนวน (ร้อยละ)
1	กลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ (ขอกู้ยืมเงินและกู้ได้)	41.7
2	กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน (ขอกู้ยืมเงินแต่ถูกปฏิเสธ)	17.2
3	กลุ่มที่ไม่ได้ขอกู้เงิน	34.8

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

กลุ่มที่ไม่ได้ขอกู้เงินให้เหตุผลว่า เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องกู้ เพราะผู้ประกอบการไม่ต้องการเป็นหนี้ หรือมีหนี้เดิมมากอยู่แล้ว และบางรายคิดว่าหากขอกู้คงไม่ผ่านการอนุมัติ เพราะธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น มีความเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อ ดังนั้น ผู้ประกอบกลุ่มนี้จะใช้เงินทุนส่วนตัวเป็นหลัก และหากมีความจำเป็นต้องขอกู้แล้วก็จะขอกู้จากญาติพี่น้องแทน

สำหรับกลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้นจะมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับ กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน กล่าวคือ กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะมีขนาดสินทรัพย์ไม่รวมที่ดินน้อยกว่า ระยะเวลาการดำเนินงานที่สั้นกว่า ในช่วง 1-5 ปี มียอดขายลดลง ผลประกอบการขาดทุน ส่วนแบ่งการตลาดลดลง และมีอำนาจต่อรองกับลูกค้าและผู้ขายวัตถุดิบในระดับที่น้อยกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ (รายละเอียดในตารางที่ 7) ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ดังนั้น ในหัวข้อถัดไปจึงเป็นการทดสอบทางสถิติว่า ปัจจัยใดที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ เพื่อที่จะดูว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลมากกว่ากัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสนอข้อเสนอแนะต่อไป

**ตารางที่ 7 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้าถึงและไม่เข้าถึงแหล่งเงินทุน**

(หน่วย : ร้อยละ)

ลักษณะ	กลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 41.7) กลุ่มที่ขอกู้ยืมเงินและกู้ได้	กลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 17.2) กลุ่มที่ขอกู้ยืมเงินแต่ถูกปฏิเสธ
1. จบการศึกษาระดับปริญญาโท/เอก	24	13
2. เป็นนิติบุคคล	71	64
3. สินทรัพย์ถาวรเฉลี่ย (ไม่รวมที่ดิน)	57 ล้านบาท	42 ล้านบาท
4. จำนวนแรงงานเฉลี่ย	15 คน	12 คน
5. ระยะเวลาดำเนินงาน	11-15 ปี	1-5 ปี
6. ยอดขาย	เพิ่มขึ้น	ลดลง
7. ผลประกอบการ	กำไร	ขาดทุน
8. ส่วนแบ่งการตลาด	ไม่ลดลง	ลดลง
9. มีอำนาจต่อรองกับลูกค้า	70	50
ระดับปานกลาง-มาก		
10. มีอำนาจต่อรองกับผู้ขายวัตถุดิบระดับปานกลาง-มาก	65	53

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

#### 4.5 ปัจจัยกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

ก่อนที่จะศึกษาปัจจัยกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ ขอสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากงานวิจัยอื่นๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ดังนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมี 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางการเงิน และปัจจัยที่ไม่ใช่การเงิน (ปัจจัยทางสังคม) โดยงานของรังสรรค์<sup>24</sup> ในปี 2532 ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการให้กู้ยืมเงินในประเทศไทย กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ตัวแปรทางการเงินที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ได้แก่ อัตราส่วนสินทรัพย์สุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมด อัตราส่วนสินทรัพย์สุทธิต่อหนี้สินทั้งหมด อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนรายได้สุทธิของกิจการต่อหนี้สินทั้งหมด อัตราส่วนรายได้สุทธิของกิจการต่อสินทรัพย์ทั้งหมด และอัตราส่วนเงินกู้ต่อเงินลงทุนของกิจการ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานของ Bougheas, Mizen and Yalcin (2004) ที่ศึกษาปัจจัยทางการเงินที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกกิจการพบว่า ขนาดสินทรัพย์ของกิจการที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักค้ำประกันเงินกู้ และผลกำไร มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงิน

ส่วนการศึกษายปัจจัยที่กำหนดการได้รับสินเชื่อโดยตัวแปรที่ไม่ใช่ทางการเงิน ได้มีงานวิจัยหลายๆ ชิ้นของไทย<sup>25</sup> ที่ระบุว่า ระดับการศึกษาของผู้ขอสินเชื่อ ประสบการณ์ของผู้ขอสินเชื่อ ขนาดของกิจการ และอายุของกิจการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่นเดียวกับงานของ Sanguanruang, S. (1978) พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์ของผู้ขอสินเชื่อ ขนาดและอายุของกิจการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขณะที่งานวิจัยของ Rand, J. (2007) ซึ่งได้ศึกษาอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมภาคการผลิตในประเทศเวียดนาม พบว่า อุตสาหกรรมการผลิตในประเทศเวียดนามที่กู้ยืมเงินในระบบนั้น ขนาดของกิจการมีผลต่อการได้กู้ยืม โดยกิจการขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะได้กู้ยืมหรือเข้าถึงแหล่งเงินทุนสูงกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก แต่ในทางกลับกัน การขอสินเชื่อหรือเงินกู้มีความสัมพันธ์ในทางผกผันกับอายุของกิจการ คือ อายุของกิจการสูงขึ้นอาจไม่ได้แสดงให้เห็นว่ากิจการต้องการการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสูงตามไปด้วย ซึ่งอธิบายได้ว่า ในกรณีกลุ่มตัวอย่างนี้ กิจการขนาดใหญ่อาจทำการลงทุนใหม่หรือใช้เงินในการดำเนินกิจการ จากเงินกำไรที่สะสมได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องยื่นขอสินเชื่อ

นอกจากนี้ งานของ Bigsten et al. (2003) ที่ได้ศึกษาอุปสรรคในการกู้ยืมของกิจการภาคอุตสาหกรรมในประเทศแอฟริกาพบว่า เกือบร้อยละ 60 ของกิจการที่ยื่นกู้แล้วประสบความสำเร็จในการได้รับเงินกู้พบว่า ขนาดของกิจการมีผลต่อการได้รับเงินกู้ กล่าวคือ กิจการที่มีขนาดใหญ่มีโอกาสในการได้รับเงินกู้สูงกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก นอกจากนี้ ผลกำไร ซึ่งแสดงในรูปของอัตราส่วนของกำไรต่อสินทรัพย์ก็ส่งผลกระทบต่อ การได้รับเงินกู้ด้วย โดยกิจการที่มีผลกำไรสูงขึ้นไปจะมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น

สำหรับการศึกษายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนกรณีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ นั้น ได้ใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ โดยอาศัยแบบจำลอง Logit ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกำหนดให้ตัวแปรตามมีเพียง 2 ค่า คือ 0 และ 1 โดยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ และมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

<sup>24</sup> รังสรรค์ พิมพ์สารี. 2532

<sup>25</sup> รังสรรค์ พิมพ์สารี. 2532. อังคมาลิน สารโจน. 2533. เขียวเรศ ทับพันธ์. 2531.

ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ปัจจัยที่เกิดจากลักษณะของกิจการเอง เช่น สถานะกิจการ ระยะเวลาการดำเนินงาน และ 2) ปัจจัยที่เกิดจากการดำเนินงานของกิจการ เช่น ยอดขายที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ผลประกอบการมีกำไรหรือขาดทุน เป็นต้น (รายละเอียดในตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

	ปัจจัย
ลักษณะของกิจการ	ประเภทกิจการหลัก สถานะกิจการ ระยะเวลาดำเนินการ ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ประสบการณ์ของผู้บริหาร สินทรัพย์รวมของกิจการ
การดำเนินงานของกิจการ	ยอดขาย ผลประกอบการ ส่วนแบ่งตลาด การไม่มีการวางแผนการตลาด การไม่มีการวางแผนทางการเงิน การไม่มีระบบบัญชี การขาดสภาพคล่อง เคยมีประวัติเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

ผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจในภาคเหนือตามตารางที่ 9 พบว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือคือ การที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่มีการจัดทำงบการเงิน อันแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาของรายได้ ต้นทุน และกำไร ซึ่งทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลงร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีการจัดทำบัญชีและสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้บริการทางการเงินที่ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้มาก

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขาดการวางแผนทางการเงิน จะทำให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลงร้อยละ 34 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีการวางแผนทางการเงิน รวมถึงผู้ประกอบการที่เคยมีประวัติหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลงร้อยละ 29 เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่เคยมีประวัติเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้ให้บริการทางการเงินบางรายให้ความเห็นว่า แม้ประวัติหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของผู้ประกอบการจะมีผลในทางลบต่อการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ แต่ก็ได้นำถึงสาเหตุของการเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ประกอบด้วย ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องในการประกอบธุรกิจ จะทำให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลงร้อยละ 25 อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ประกอบการมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น ทำให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 4

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในภาคเหนือ

ปัจจัย	Marginal Effect	P-Value
การไม่มีระบบบัญชี	-0.498	0.019 **
การไม่มีแผนการตลาด	-0.341	0.056 *
การมีประวัติเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้	-0.291	0.000 ***
การขาดสภาพคล่องทางการเงิน	-0.252	0.001 ***
ส่วนแบ่งตลาดมาก	0.040	0.066 *
สินทรัพย์ถาวร (ไม่รวมที่ดิน) มาก	0.000	0.711

หมายเหตุ : \*\*\*, \*\*, \* แทนระดับนัยสำคัญที่ 0.01, 0.05, 0.10 ตามลำดับ

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

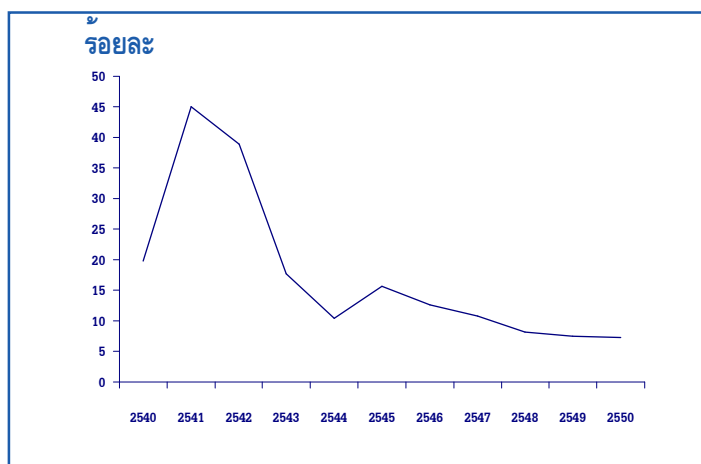
จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่า ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยทางด้านการดำเนินงานของกิจการมากกว่าปัจจัยทางด้านลักษณะของกิจการ นอกจากนี้ ลักษณะของกิจการและการดำเนินงานของธุรกิจอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้คืนได้ในอนาคต และเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในที่สุด หากผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถจัดการปัญหาในการดำเนินงานได้ ดังนั้น ในหัวข้อถัดไปได้ศึกษาถึงสถานการณ์หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

## 5. สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

### 5.1 สถานการณ์หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในส่วนของธนาคารพาณิชย์

การที่ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้การผลิตและการบริโภคในประเทศชะลอตัว ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจจำนวนมากปิดกิจการ และกระทบต่อฐานะและความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ทำให้ลูกหนี้จำนวนมากเริ่มผิดนัดชำระหนี้ และกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในที่สุด โดยในช่วงดังกล่าวหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 19.78 ของสินเชื่อรวม เมื่อสิ้นปี 2540 มาสูงสุดที่ร้อยละ 47.70 ในเดือนพฤษภาคม 2542<sup>26</sup>

### แผนภาพที่ 6 อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวม ตั้งแต่ปี 2540-2550



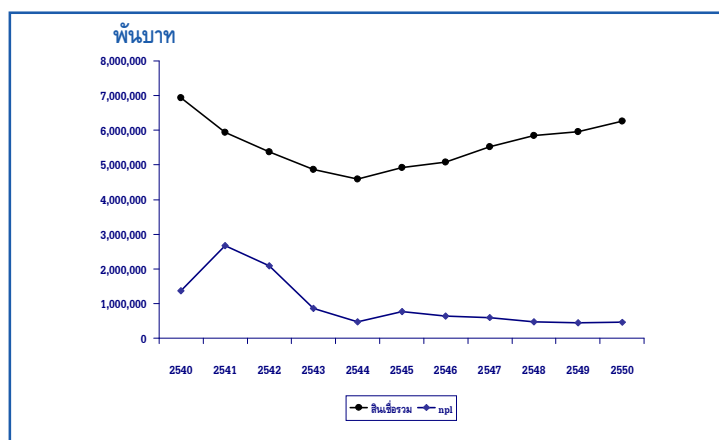
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาครัฐและภาคเอกชนไทยจึงร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในระบบสถาบันการเงิน เพื่อให้การปล่อยสินเชื่อและกิจกรรมของสถาบันการเงินเข้าสู่ภาวะปกติ เช่น 1) จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (คปน.) 2) จัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ภาคเอกชน (Asset Management Company : AMC) ซึ่งธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจะดำเนินการจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ของตนเองขึ้นมาเพื่อบริหารหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคาร และ 3) จัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (Thai Asset Management Corporation : TAMC) ของภาครัฐ เพื่อรับซื้อ

<sup>26</sup> สายปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย. ปัญหาและบทเรียนจากการเจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้.

หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินและของบริษัทบริหารสินทรัพย์ภาคเอกชนมาบริหารจัดการให้ดีขึ้น ล่าสุดธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำระบบมาตรฐานการบัญชีใหม่ IAS39 และ BASEL2 มาใช้กับสถาบันการเงินเพื่อป้องกันปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ทำให้สถาบันการเงินต้องเพิ่มความระมัดระวังและความรอบคอบในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น เป็นต้น ส่งผลให้ยอดสะสมของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินลดลงจากเดือนธันวาคม 2541 ซึ่งสูงถึง 2,674.53 พันล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 45.02 ของสินเชื่อรวมทั้งระบบ เหลือเพียง 457.91 พันล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.31 ของสินเชื่อรวมทั้งระบบในเดือนธันวาคม 2550

แผนภาพที่ 7 เงินให้สินเชื่อและสินเชื่อโดยคุณภาพของธนาคารพาณิชย์ ปี 2540-2550

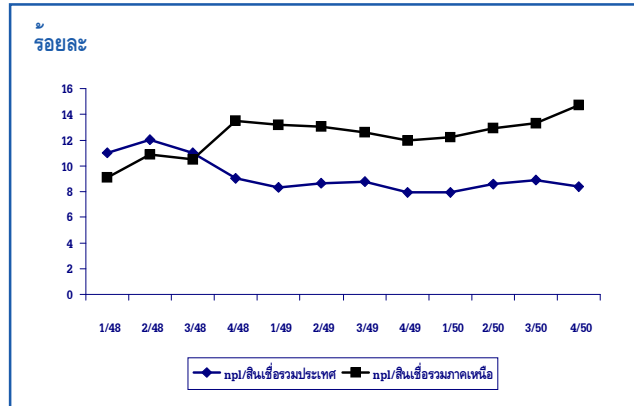


ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับภาคเหนือ สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมในระบบสถาบันการเงิน (เฉพาะลูกหนี้รายใหญ่ที่มีภาระหนี้ตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป) มีการปรับเปลี่ยนจากร้อยละ 13.33 ในไตรมาส 3 ปี 2550 เป็นร้อยละ 14.73 ในไตรมาส 4 ปี 2550 (แผนภาพที่ 8) ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ<sup>27</sup> เนื่องจากการขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสถาบันการเงินได้ และกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในที่สุด

<sup>27</sup> การยกเลิกการรับจำนำข้าวของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อภาระการดำเนินธุรกิจของโรงสีที่ทั้งไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสถาบันการเงินได้ สำหรับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมในระบบสถาบันการเงินของภาคเหนือ ในไตรมาสที่ 4 ปี 2548 และต่อเนื่องถึงปัจจุบันเกิดจากลูกหนี้ NPL ที่เคยปรับโครงสร้างหนี้กลับมาเป็น NPL อีกครั้ง

**แผนภาพที่ 8 การเปรียบเทียบอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวมของทั้งประเทศ และภาคเหนือ ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2548 - ไตรมาส 4 ปี 2550**



ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (เป็นข้อมูลของลูกค้าหนี้รายใหญ่ที่มีภาระหนี้ตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป)

**5.2 สถานการณ์หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม**

ผลจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งระบบ รวมถึงการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยยังไม่เข้มแข็งและมีปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาด้านการจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ ปัญหาด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านความแข็งแกร่งทางการเงิน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากต้องล้มเลิกกิจการไป เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในตารางที่ 10 พบว่า ณ สิ้นปี 2542 มีจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งสิ้นจำนวน 524,960 ราย ลดลงจากปี 2540 จำนวนทั้งสิ้น 254,073 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.61 โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปิดกิจการลงเนื่องจากการขาดสภาพคล่องทางด้านการเงิน จนทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสถาบันการเงินได้ และกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในที่สุด

**ตารางที่ 10 จำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในไทย ตั้งแต่ปี 2540-2549**

ปี	จำนวน (ราย)	ปี	จำนวน (ราย)
2540	779,033	2545	1,639,427
2541	n.a.	2546	1,995,929
2542	524,960	2547	2,199,130
2543	n.a.	2548	2,239,280
2544	n.a.	2549	2,274,529

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

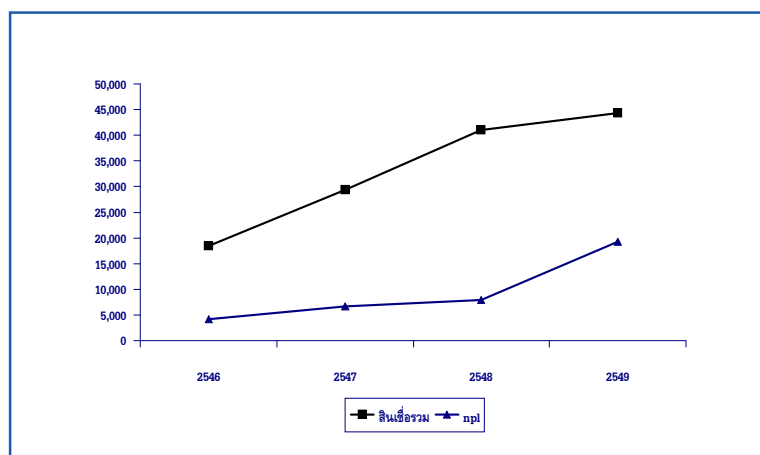
การเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงินเป็นอย่างมาก จึงทำให้สถาบันการเงินต่างๆ เพิ่มความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น ซึ่งในการพิจารณาสินเชื่อสถาบันการเงินจะคำนึงถึงความเสี่ยงของลูกค้า ทั้งข้อมูลค่าของหลักประกันต้องค้ำประกันเป็นสำคัญ จึงทำให้ลูกค้าที่มีหลักประกันไม่ค้ำประกันมีโอกาสที่จะไม่ได้รับการพิจารณาสินเชื่อสูง ส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากทั้งที่เคยเป็น NPLs และเป็นลูกหนี้ปกติ ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อริเริ่มธุรกิจใหม่ๆ และหันไปใช้เงินทุนจากแหล่งอื่น เช่น เงินทุนนอกระบบที่มีต้นทุนทางการเงินสูง มาใช้หมุนเวียนในกิจการแทน

ดังนั้นเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นลูกหนี้ปกติและลูกหนี้ NPLs ที่ยังมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจสามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ โดยไม่มีปัญหาด้านสภาพคล่อง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการประกอบธุรกิจ เช่น การจัดทำข้อตกลงโครงการร่วมมือระหว่างบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) กับสถาบันการเงินในการจัดสรรวงเงินค้ำประกันให้แก่ผู้กู้ ณ สิ้นธันวาคม 2549 การให้บริการค้ำประกันสินเชื่อของ บสย. ก่อให้เกิดสินเชื่อหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจถึง 200,751 ล้านบาท

นอกจากนี้ เพื่อให้มีหน่วยงานที่ให้บริการทางการเงินแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง จึงได้มีการแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ชพว.) เมื่อเดือนธันวาคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการเงินอย่างครบวงจร และให้บริการด้านการเงินแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดย ณ เดือนธันวาคม 2549 มียอดสินเชื่อคงค้างจำนวน 44,262 ล้านบาท ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 7.8 ในขณะที่มียอดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เท่ากับ 19,273 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 43.54 ของยอดสินเชื่อคงค้าง

จากผลการดำเนินงานของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพบว่า อัตราส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมของธนาคารได้ปรับตัวขึ้นมากจากร้อยละ 19.34 ในปี 2548 เป็นร้อยละ 43.54 ในปี 2549 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของยอดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ดังกล่าวเกิดจากการเพิ่มขึ้นของลูกหนี้ NPLs รายใหม่และการกลับมาเป็น NPLs อีกครั้ง (Re-Entry) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกำลังประสบปัญหาด้านสภาพคล่อง โดยที่บางรายก็ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสถาบันการเงินได้

**แผนภาพที่ 9 ปริมาณเงินให้สินเชื่อและสินเชื่อโดยคุณภาพของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งแต่ปี 2546-2549**



ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

**ตารางที่ 11 อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้สินเชื่อรวมของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ตั้งแต่ปี 2546-2549**

(หน่วย : ร้อยละ)

2546	2547	2548	2549
22.44	22.66	19.34	43.54

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

**5.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้**

จากการศึกษางานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้มี 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายนอกกิจการ ปัจจัยภายในที่เกิดจากตัวลูกหนี้เอง และปัจจัยที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ธนาคารหรือตัวธนาคาร โดยมีรายละเอียดของแต่ละปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยภายนอกกิจการ : เป็นปัจจัยที่ธุรกิจไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสาเหตุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนจากภาวะเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาลเป็นสำคัญ ซึ่งโดยปกติแล้วธุรกิจย่อมได้รับผลกระทบในทุกกรณี แต่ผลที่เกิดขึ้นจะรุนแรงมากน้อยแตกต่างกันขึ้นกับว่าธุรกิจจะสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้แค่ไหน โดยปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ได้ เช่น ภาวะเศรษฐกิจซบเซา นโยบายของรัฐบาล ภัยธรรมชาติ ค่านิยมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ปัญหาต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ในตลาดและมีการแข่งขันสูง เป็นต้น

2. ปัจจัยภายใน : เป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกหนี้เองในด้านต่างๆ เช่น ลูกหนี้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน จากการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานและการวางแผนที่ดี ไม่มีการติดตามและควบคุมงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้นทุนทางด้านวัตถุดิบและการขนส่งที่สูงขึ้น ตลอดจนการที่ลูกหนี้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือทำการค้าเกินตัว หรือนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่คุ้มค่า

3. ปัจจัยจากเจ้าหน้าที่ธนาคารและตัวธนาคารเอง : ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขาดความชำนาญและประสิทธิภาพในการวิเคราะห์สินเชื่อ ความไม่ซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่ที่อาจเบียดบังผลประโยชน์ที่ควรเกิดขึ้นกับธนาคารไปเป็นของตนเอง หรืออาจจงใจช่วยเหลือกิจการที่ตนมีผลประโยชน์ร่วมด้วย นอกจากนี้ การที่ธนาคารลดวงเงินลูกค้ำลงทันทีหรือเพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น จากการที่ธนาคารได้รับผลกระทบจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอย อาจส่งผลให้ธุรกิจขาดสภาพคล่องจนไม่สามารถชำระหนี้ได้

**5.4 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผิดนัดชำระหนี้ในภาคเหนือ**

จากการสำรวจผู้ประกอบการในพื้นที่ภาคเหนือพบว่า ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผิดนัดชำระหนี้มักที่เป็นลูกหนี้ปกติหนี้ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผิดนัดชำระหนี้จะเป็นกิจการที่อยู่ในภาคบริการและมีสถานะเป็นบริษัทจำกัดในระดับที่ต่ำ มีอำนาจต่อรองกับลูกค้าในระดับปานกลาง-มากกว่ากลุ่มที่เป็นลูกหนี้ปกติ รวมทั้งประสบปัญหาในการกู้ยืมในระดับน้อย-มากในสัดส่วนที่สูงกว่า และประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินมากกว่ากลุ่มลูกหนี้ปกติ

**ตารางที่ 12 ลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นลูกหนี้ปกติและที่ผิดนัดชำระหนี้**

(หน่วย : ร้อยละ)

ลักษณะ	กลุ่มลูกหนี้ปกติ	กลุ่มผิดนัดชำระหนี้
1. ประเภทกิจการเป็นภาคบริการ	22.42	5.22
2. เป็นบริษัทจำกัด	29.54	9.57
3. มีอำนาจต่อรองกับลูกค้า		
- ไม่มีเลยถึงมีน้อย	28.47	40
- ระดับปานกลาง-มาก	71.53	60
4. ประสบปัญหาในการกู้		
- ไม่ประสบ	49.23	18.58
- ประสบปัญหาในระดับน้อย-มาก	50.77	81.42
5. ประสบปัญหาทางการเงิน		
- ลูกหนี้ชำระหนี้ล่าช้าหลังจากส่งม	22.78	18.26
- ขาดสภาพคล่อง	20.28	47.83

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

**5.5 ปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผิดนัดชำระหนี้ในภาคเหนือ**

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือผิดนัดชำระหนี้นั้น ใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ โดยอาศัยแบบจำลอง Logit ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกำหนดให้ตัวแปรตามมีเพียง 2 ค่า คือ 0 และ 1 โดยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ผิดนัดชำระหนี้ และมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผิดนัดชำระหนี้

โดยปัจจัยที่นำมาศึกษาว่าจะมีผลต่อการที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้นั้นประกอบด้วย 2 ส่วนเช่นเดียวกับปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกิดจากลักษณะของกิจการเอง เช่น สถานะกิจการ ระยะเวลาการดำเนินงาน และ 2) ปัจจัยที่เกิดจากการดำเนินงานของกิจการ เช่น การไม่มีระบบบัญชี การขาดสภาพคล่อง และการมีอุปสรรคทางการเงิน เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 13

**ตารางที่ 13 ปัจจัยที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้**

	ปัจจัย
ลักษณะของกิจการ	ประเภทกิจการหลัก สถานะกิจการ ระยะเวลาดำเนินการ ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ประสบการณ์ของผู้บริหาร สินทรัพย์รวมของกิจการ
การดำเนินงานของกิจการ	ยอดขาย ผลประกอบการ ส่วนแบ่งตลาด การไม่มีการวางแผนการตลาด การไม่มีการวางแผนทางการเงิน การไม่มีระบบบัญชี การขาดสภาพคล่อง มีอุปสรรคทางการเงิน

ผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจในภาคเหนือตามตารางที่ 14 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือผิ ดินด์ชำระหนี้คือ การที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีผลประกอบการขาดทุน ส่งผลให้โอกาสที่ธุรกิจจะผิ ดินด์ชำระหนี้มีสูงขึ้ นถึงร้อยละ 29 เมื่อเทียบกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่ประสบปัญหาผลประกอบการขาดทุน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีสถานะกิจการเป็นบริษัทจำกัด มีโอกาสผิ ดินด์ชำระหนี้ลดลงร้อยละ 31 เมื่อเทียบกับกิจการที่มีสถานะอื่นๆ ที่ไม่ใช่บริษัทจำกัด

จากตารางที่ 14 เห็นได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือผิ ดินด์ชำระหนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยทางการดำเนินงานของกิจการมากกว่าปัจจัยทางด้านลักษณะของกิจการ

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ผิ ดินด์ชำระหนี้ในภาคเหนือ

ปัจจัย	Marginal Effect	P-Value	
ผลประกอบการขาดทุน	0.288	0.000	***
สถานะกิจการเป็นบริษัทจำกัด	-0.307	0.000	***
ไม่มีการวางแผนด้านการเงิน	0.175	0.244	
ส่วนแบ่งการตลาดลดลง	0.040	0.584	
การไม่มีระบบบัญชี	0.010	0.945	

หมายเหตุ : \*\*\* แทนระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

## 6. ความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากหัวข้อที่ผ่านมา ได้ทราบแล้วว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้แหล่งเงินทุนจากแหล่งใด และปัจจัยใดกำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนั้น รวมทั้งทราบถึงสาเหตุที่อาจส่งผลกระทบต่อ การก่อหนี้ที่ไม่เกิดรายได้ด้วย สำหรับหัวข้อนี้ ได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเงิน การตลาด การจัดการ เทคโนโลยี และอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นด้านการเงิน : ผู้ประกอบการมีความเห็นว่า การพิจารณาให้สินเชื่อของสถาบันการเงินควรลดความเข้มงวดลง และควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการชำระหนี้คืนของลูกหนี้มากกว่าที่จะคำนึงถึงหลักประกัน รวมทั้งให้ความเห็นว่า ควรลดระยะเวลาให้สั้นลงในการนำรายชื่อกู้หนี้ออกจากเครดิตบูโร และธนาคารแห่งประเทศไทยควรดูแลค่าเงินบาทให้มีเสถียรภาพ

นอกจากนี้ ยังได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อมาตรการด้านการเงินที่ทางการให้การสนับสนุน (รายละเอียดในตารางที่ 15) โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ทราบมาตรการที่ทางการออกมา ส่วนผู้ประกอบการที่ทราบ ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว ดังนั้น ทางการควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการได้ทราบถึงมาตรการต่างๆ ที่ทางการสนับสนุน เพื่อให้ผู้ประกอบการจะได้ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

2. ความคิดเห็นด้านการตลาด : ผู้ประกอบการเห็นว่า ทาง การคว รสนั บสนุน ส่ง เสริม ให้ มี การแสดงสิน ค้า ใน ต่าง ประเทศ ซึ่ง จะ ช่วย ให้ ผู้ ประ กอบ การ ได้ รับ ค้า ลัง ซื อ จาก ลุ ก ค้า ต่าง ประเทศ โดย ตรง ทั้งนี้ การ ให้ ความ ช่วย เหลือ ของ ทาง การคว ร มี ความ ชัด เจน และ ต่อ เนื่อง ไม่ แปร ลี ย น แปร เล ง ไป ตาม นโยบาย ของ แต่ละ รั ช ฐ บาล
3. ความคิดเห็นด้านการจัดการ : ทาง การคว รสนั บสนุน ให้ มี การฝึ กอบรม ให้ ความ รู้ ใน ด้าน ต่าง ๆ โดยเฉพาะ การ จัด ทำ บัญชี แก่ ผู้ ประ กอบ การ และ คว ร ให้ การ ส่ง เสริม พัฒนา ฝึ มือ แรง งาน ของ บุ ค ลากร ที่ อยู่ ใน วิ ส า ห กิจ ขนาด กลาง และ ขนาด ย่อ ม ใน ด้าน ต่าง ๆ ให้ สูง ขึ้น
4. ความคิดเห็นด้านเทคโนโลยี : ผู้ประกอบการเห็นว่า ทาง การคว รสนั บสนุน การ พัฒนา เทคโนโลยี ใน ประเทศ และ คว ร ให้ ความ รู้ เกี่ยว กับ เทคโนโลยี ใหม่ ๆ แก่ ผู้ ประ กอบ รุ ก กิจ อย่าง สม ภา เสม อ
5. ความคิดเห็นด้านอื่นๆ : เห็น ว่า ทาง การคว รมี ความ โปร่งใส และ เปิด เผย ข้อมูล ที่ แท้ จริง แก่ ผู้ ประ กอบ การ

### ตารางที่ 15 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อมาตรการทางการเงิน

มาตรการด้านการเงิน	ทราบ			ไม่ทราบ	ไม่ตอบ
	ได้ใช้ประโยชน์	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	รวม		
สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่านสถาบันการเงิน	15	30	45	29	26
กองทุนร่วมทุนกับผู้ประกอบการ	2	29	31	38	31
ระดมทุนในตลาด MAI	1	31	32	36	32
เพิ่มวงเงินค้ำประกัน (บสย.)	4	30	34	35	31
การสนับสนุนสินเชื่อของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	3	31	37	34	29

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจ, คำนวณโดยคณะผู้ศึกษา

## 7. บทบาทของสถาบันการเงินที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

### 7.1 การให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสถาบันการเงิน

การให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของธนาคารพาณิชย์<sup>28</sup> ในปี 2550 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2549 เนื่องจากสถาบันการเงินเห็นว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีศักยภาพสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อเนื่อง ส่งผลให้การแข่งขันการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจที่มีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สินเชื่อแบบ Refinance ลูกหนี้ที่ดีของสถาบันการเงินอื่นซึ่งเป็นกลุ่มลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงต่ำ ในขณะที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจยังให้ความสำคัญกับการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมค่อนข้างต่ำ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่บุคลากรไม่มีความถนัดในการวิเคราะห์สินเชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้น สถาบันการเงินเฉพาะกิจจึงหันไปปล่อยสินเชื่อที่มีความถนัดและมีความเสี่ยงน้อย เช่น สินเชื่อเพื่อรายย่อยโดยเฉพาะแก่ข้าราชการหรือผู้ที่มิรายได้ประจำ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยสำคัญในการพิจารณาสินเชื่อ สถาบันการเงินจะให้ความสำคัญกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน อย่างไรก็ตาม มูลค่าของหลักประกันยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาสินเชื่อด้วยเช่นกัน โดยมีสถาบันการเงินบางแห่งที่ไม่อนุมัติสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีหลักประกันไม่เพียงพอหรือไม่คุ้มหนี้ แต่ก็ยังมีบางสถาบันการเงินที่ให้โอกาสกับลูกหนี้ที่มีศักยภาพ แต่หลัก

ประกันไม่คุ้มหนี้ โดยให้บรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมค้ำประกันให้ สำหรับลูกหนี้ที่เคยเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มาก่อน แม้สถาบันการเงินส่วนใหญ่จะไม่อนุมัติสินเชื่อให้ แต่ลูกหนี้เหล่านี้อาจมีโอกาสดำเนินการพิจารณาให้สินเชื่อใหม่ได้ หากผ่านการปรับปรุงโครงสร้างหนี้และสามารถชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไขมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี สำหรับประเภทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทางสถาบันการเงินพิจารณาให้สินเชื่อ ส่วนใหญ่จะครอบคลุมเกือบทุกประเภทกิจการ แต่จะระมัดระวังเป็นพิเศษกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอ สิ่งทอ โรงสีข้าว และเซรามิก

สำหรับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์ในปี 2550 เมื่อเทียบกับปี 2549 นั้น อยู่ในระดับทรงตัว โดยปัจจัยที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น ภัยธรรมชาติ และการแข็งค่าขึ้นของเงินบาท ส่วนปัจจัยภายใน เช่น ไม่สามารถปรับตัวจากการที่ภาวะแข่งขันสูง นำสินเชื่อไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และลงทุนเกินกำลังของตนเอง ซึ่งลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเกษตรกรทั้งที่เป็นพืชไร่และแปรรูป กลุ่มพาณิชย์กรรม และกลุ่มรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น

### 7.2 แนวโน้มการให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสถาบันการเงินในปี 2551

ในปี 2551 คาดว่าสินเชื่อที่แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสถาบันการเงินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2550 เนื่องจากความต้องการสินเชื่อของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะขยายตัวตามภาวะเศรษฐกิจที่น่าจะฟื้นตัว จากสถานการณ์ทางการเมืองที่มีความชัดเจน รวมทั้งมาตรการต่างๆของรัฐที่ออกมากระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งผลให้การบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนเริ่มฟื้นตัว ทำให้สถาบันการเงินมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันขยายสินเชื่อและรักษาลูกค้าเก่าไว้เพื่อป้องกันการ Refinance ไปยังสถาบันการเงินอื่น โดยสถาบันการเงินบางแห่งได้มีการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานสินเชื่อไว้ว่าต้องผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและต้องผ่านการประเมินผล นอกจากนี้ ยังมีมีการให้ผลตอบแทนเพิ่มเติมแก่พนักงานที่มีผลงานในการหาลูกค้าด้วย โดยกลยุทธ์ที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นกลยุทธ์ที่ไม่ใช่ราคา เช่น การลดระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อให้สั้นลง การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในส่วนภูมิภาค เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้บริการและลดระยะเวลาการอนุมัติให้สั้นลง เป็นต้น ส่วนกลยุทธ์ทางด้านราคาจะถูกนำมาใช้ไม่มาก เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันอยู่ในระดับที่ต่ำแล้ว

### 7.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารของสถาบันการเงินที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือ

ผู้บริหารของสถาบันการเงินในภาคเหนือเห็นว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นระบบครอบครัว มีความคล่องตัวสูง มีศักยภาพ สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การทำงานยังไม่เป็นระบบ บางรายทางการเงินขาดทุนเพื่อให้เสียภาษีต่ำ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน/มีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอ ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน และการที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่จัดทำบัญชีหรือจัดทำไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในสถาบันการเงินยากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้บริหารของสถาบันการเงินยังเห็นว่า การที่สถาบันการเงินแข่งขันกันปล่อยสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะส่งผลต่อการกักเงินของในด้านต่างๆ เช่น ต้นทุนดอกเบี้ยต่ำ การได้รับเงินกู้เร็วขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปี 2551 การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของราคาน้ำมันในตลาดโลกจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในที่สุด ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการจะสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้นั้นจะต้องพยายามปรับตัวในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันและการบริหารจัดการ เป็นต้น

## 8. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นธุรกิจที่ควรให้การสนับสนุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงมีข้อจำกัดและความเสี่ยงหลายประการ ซึ่งต้องอาศัยกลไกของภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนเพื่อให้ธุรกิจเหล่านี้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งด้านการผลิต การตลาด และการสนับสนุนด้านอื่นๆ ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ โดยมีมาตรการที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน อีกทั้งมาตรการนั้นๆ ควรสอดคล้องกับขนาดและลำดับขั้นของการพัฒนาธุรกิจ เพื่อให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในแต่ละกลุ่มมากที่สุด นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ มาตรการของรัฐให้ทั่วถึง

2. จากการศึกษาพบว่า อุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินคือ การที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชี/งบการเงิน และการบริหารจัดการ ในขณะที่สถาบันการเงินถือปัจจัยนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาสินเชื่อ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรร่วมมือกันให้ความรู้ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และจูงใจให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจจัดทำบัญชี/งบการเงิน

3. นอกจากนี้ ในการศึกษายังพบว่า การมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาสินเชื่อจะช่วยลดระยะเวลาในการพิจารณาของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ซึ่งทำให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

4. ฐานข้อมูลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีอยู่ ควรพัฒนาให้ธนาคารพาณิชย์สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ

5. Fact finding ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลสำหรับธนาคารแห่งประเทศไทยในการใช้ประกอบการจัดทำนโยบายเกี่ยวกับสถาบันการเงินและแผนแม่บททางการเงินต่อไป

## 9. สรุปและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่ของการจ้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจ แต่ในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินงานของวิสาหกิจ ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและยังประสบปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือใช้เงินทุนจากแหล่งใด รวมทั้งปัจจัยใดที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยใดที่ส่งผลให้วิสาหกิจเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Logit Regression จากกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือที่ได้ตอบแบบสอบถามกลับทั้งสิ้น 396 ราย นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันการเงินในมุมมองต่างๆ ที่มีต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอีกด้วย

ผลการศึกษาพบว่า เงินทุนส่วนตัวเป็น Source of fund ที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ เงินกู้จากสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ขณะที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีบทบาทน้อยมาก ทั้งนี้ การกู้ยืมจากสถาบันการเงินยังมีอุปสรรคในหลายๆ เรื่อง เช่น มีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ ใช้เวลาในการอนุมัตินาน และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้วิสาหกิจใช้เงินทุนจากสถาบันการเงินน้อยมาก ดังนั้น การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการจึงแตกต่างกัน

ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ขอกู้และกู้ได้ มีสัดส่วนร้อยละ 42 กลุ่มที่ขอกู้แต่ถูกปฏิเสธ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 17 ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะมีบางลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ในเรื่องของระยะเวลา ยอดขาย ผลประกอบการ อำนาจต่อรองกับลูกค้าและผู้ขายวัตถุดิบ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มที่ไม่ได้ขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเลย มีสัดส่วนร้อยละ 35 โดยจะมีทั้งที่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องกู้ และบางรายคิดว่าไม่สามารถกู้ได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จึงใช้ทุนส่วนตัว หรือกู้ยืมจากญาติพี่น้องแทน

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินพบว่า ผู้ประกอบการที่ไม่มีระบบบัญชี ไม่มีแผนการตลาด รวมทั้งเคยมีประวัติเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และขาดสภาพคล่องทางการเงิน ล้วนแล้วแต่ทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนลดลง ขณะที่ผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือผิมนัดชำระหนี้พบว่า ผู้ประกอบการที่มีผลประกอบการขาดทุนจะมีโอกาสที่ผิมนัดชำระหนี้สูง ขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีสถานะเป็นบริษัทจำกัดจะมีโอกาสผิมนัดชำระหนี้ต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากบริษัทจำกัดมีการทำงานที่เป็นระบบและแบ่งงานกันทำชัดเจน

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือยังได้แสดงความคิดเห็นด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเห็นที่มีต่อมาตรการด้านการเงินที่ทางการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำผ่านสถาบันการเงิน (ยกเลิกแล้ว) กองทุนรวมทุนกับผู้ประกอบการ การระดมทุนในตลาด MAI และการเพิ่มวงเงินค้ำประกันซึ่งพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ทราบมาตรการที่ทางการออกมา และแม้จะมีผู้ที่ทราบส่วนใหญ่มาก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากมาตรการดังกล่าวแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม เมื่อพิจารณามุมมองของสถาบันการเงินที่ให้การสนับสนุนด้านสินเชื่อนั้นเห็นว่า การให้สินเชื่อมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ก็มีแนวโน้มที่จะแข่งขันกันรุนแรงด้วย โดยเน้นกลยุทธ์ที่ใช้ต้นทุนราคาให้มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารของสถาบันการเงินยังมีความเห็นว่า การบริหารงานในลักษณะที่เป็นระบบครบวงจร ไม่มีการจัดทำบัญชีหรือจัดทำไม่ได้มาตรฐาน และการไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่เพียงพอ ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินได้ยากขึ้น

ผลการศึกษานำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมาตรการที่ออกมามีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน รวมทั้งมาตรการอื่นๆ ควรสอดคล้องกับขนาดและลำดับขั้นของการพัฒนาธุรกิจ เพื่อให้เหมาะสมตรงกับความต้องการในแต่ละกลุ่มมากที่สุด นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการของรัฐให้ทั่วถึง 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันให้ความรู้ และจูงใจให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจัดทำบัญชี/งบการเงิน 3) พัฒนาบุคลากรของสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาสินเชื่อมากขึ้น เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการเป็นแหล่งเงินทุน 4) ฐานข้อมูลผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีอยู่ควรพัฒนาให้ธนาคารพาณิชย์สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ 5) Fact finding ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับธนาคารแห่งประเทศไทยในการใช้ประกอบการจัดทำแผนแม่บททางการเงินต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษานี้เป็นเพียงกรณีศึกษาเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคเหนือเท่านั้น ซึ่งอาจให้ภาพเหมือนหรือแตกต่างไปจากกรณีศึกษาทั้งประเทศ ดังนั้น จึงควรเพิ่มตัวอย่างในการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งประเทศ 2) ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผลการ

ศึกษาของทั้งภาคเหนือ ซึ่งอาจมีลักษณะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่แตกต่างกันในแต่ละประเภทธุรกิจหลัก ดังนั้น การศึกษาแบบเจาะลึกในแต่ละประเภทของธุรกิจ เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ธุรกิจบริการ ธุรกิจส่งออก และธุรกิจอุตสาหกรรม จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสมในแต่ละประเภทธุรกิจได้

## เอกสารอ้างอิง

### ภาษาไทย

- เยาวเรศ ทัฬหีพันธ์. 2531. ปัจจัยกำหนดแหล่งเงินทุนและระดับการกู้ยืมของครัวเรือนในชนบทไทย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รังสรรค์ พิมพสารี. 2532. การวิเคราะห์การจำแนกผู้กู้สินเชื่อการเกษตร : กรณีศึกษา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิ คลองพยาบาล. 2549. แหล่งเงินทุนจาก SME จาก [www.businesssthai.co.th](http://www.businesssthai.co.th)
- สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย. 2533. ภาพรวมของอุตสาหกรรมในภูมิภาค โครงการวิจัยอุตสาหกรรมและการจ้างงานในชนบท. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2550. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2549 และแนวโน้มปี 2550. กรุงเทพฯ : ทางสะดวก (ประเทศไทย).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2550. "แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย (พ.ศ. 2545-2549).
- อำนาจ แดงเรือ. 2537. การศึกษาแหล่งเงินทุนและตลาดสินเชื่อของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อังศุมาลิน สารโจนัน. 2533. ปัจจัยในการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์แก่กิจการอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

### ภาษาอังกฤษ

- Bannock, G. 2005. The Economics and Management of Small Business: An International Perspective. London: Routledge. (E-book)
- Beck, T., et al. 2004. The Determinants of Financing obstacle. World Bank Policy Research Working Paper 3204.
- Bigsten, A., et al. 2003. Credit Constraints in Manufacturing Enterprises in Africa. Journal of African Economies. Vol.12 No.1, pp.12-33.
- Bougheas, S., P. Mizen, and C. Yalcin. 2004. Access to External Finance: Theory and Evidence on the Impact of Firm-Specific Characteristic. Research Department Working Paper No.04/06.
- Cook, P. 2001. Finance and Small and Medium-sized Enterprise in Developing Countries. Journal of Developmental Entrepreneurship. Vol.6 No.1, pp.17-40.
- Gine, X. and R. Townsend. 2001. Evaluation of Financial Liberalization: A Model with Constrained Occupation Choice. Mimeo: University of Chicago.
- Levy, B. 1993. Obstacles to Developing Indigenous Small and Medium Enterprises: An Empirical

- Assessment. The World Bank Economic Review. Vol.7 No.1, pp.65-83.
- Rand, J. 2007. Credit Constraints and Determinants of the Cost of Capital in Vietnamese Manufacturing. Small Business Economics. Vol.29 No.1-2, pp.1-13.
- Rozental, A.A. 1970. Finance and Development in Thailand. New York: Praeger Publishers.
- Saito, K.A. and D.P. Villanueva. 1981. Transaction Costs of Credit to the Small-scale Sector in Philippines. Economic Development and Cultural Change. Vol.29 No.3, pp.631-640.
- Sanguangruang, S., et al. 1978. Development of Small and Medium Manufacturing Enterprises in Thailand: An ADIDA Research Project. Bangkok: Association of Development Research and Training Institutes of Asia and Pacific.
- Uzzi, B. 1999. Embeddedness in the Marketing of Financial Capital: How Social Relations and Networks Benefit Seeking Financing. American Sociological Review. Vol.64, pp.481-505.